

Pośpiech, Andrzej

"Inwentarze starostwa i wójtostwa
bydgoskiego z lat 1753-1756", wyd.
Ryszard Kabaciński, Warszawa-Poznań
1977 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 70/1, 177

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Inwentarze starostwa i wójtostwa bydgoskiego z lat 1753—1756, wyd. Ryszard Kabaciński, Źródła do dziejów Bydgoszczy nr 9, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, PWN, Warszawa—Poznań 1977, s. 86.

Inwentarze przedstawione w tym wydawnictwie pochodzą ze zbiorów Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Bydgoszczy. W odróżnieniu od inwentarzy poprzednio wydanych, prezentowane obecnie teksty spisane zostały według znacznie rozszerzonego formularza. Oprócz typowych dla tego rodzaju źródeł wiadomości: o areale upraw, rzemiośle, przemyśle dóbr, znajdujemy tu obszernie materiały dotyczące rozwoju osadnictwa i stosunków ludnościowych okolic Bydgoszczy, np. spisy nazwisk osadników. W oparciu o nie można, zdaniem wydawcy, prześledzić problem więzi gospodarczych łączących miasto z jego najbliższym zapleczem. Jest to postulat realny, gdyż wielu znanych z nazwiska osadników spotykamy niejednokrotnie w rejestrach miejskich Bydgoszczy. Wspomniane spisy mogą być także przydatne w rozważaniach nad zagadnieniami narodowościowymi. Oba inwentarze stanowią cenny materiał dla badań porównawczych. Przykładowo, zamieszczone w nich kontrakty osadnicze można skonfrontować z danymi z innych inwentarzy tego terenu. Stwarza to możliwość obserwowania zmian zachodzących w ruchu osadniczym wokół Bydgoszczy. Wydawca dokonał takiej konfrontacji, o czym informuje w przypisach.

Lekturę źródła ułatwiają indeksy osobowy i geograficzny, mapa posiadłości starostwa i wójtostwa bydgoskiego oraz przypisy.

A. P.

Henryk Rietz, *Z dziejów życia umysłowego Rygi w okresie Oświecenia*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1977, s. 286.

Mimo bliskości geograficznej i znaczących związków historycznych z naszym krajem, dzieje Rygi zdają się być dla polskiego odbiorcy tematem niemal egzotycznym. Potrzeba naukowa istnienia polskich monografii najważniejszych miast sąsiednich regionów geograficznych wydaje się dziś bezsporna. Stąd z radością witać należy każde opracowanie powiększające i systematyzujące naszą wiedzę na temat sąsiednich regionów historycznych.

Henryk Rietz przedmiotem swoich studiów uczynił inflancką Rygę — podejmując trud opracowania fragmentu dziejów kulturalnych tego miasta w okresie Oświecenia. Okres ten w Rydze zamyka się, zdaniem autora, w latach 1750—1810; praca traktuje więc o mieście leżącym w granicach państwa rosyjskiego, w którym dominuje żywioł niemiecki, o mieście pełniącym z tego powodu rolę przekaźnika zachodnioeuropejskich prądów kulturowych w głąb państwa rosyjskiego.

Bazą źródłową tej pracy, w poważnym stopniu opartej na opracowaniach (starszych — niemieckich i nowszych — radzieckich), są opisy geograficzne i relacje osiemnastowiecznych podróżników — niekiedy dość długo przebywających na terenie Inflant, listy i pamiętniki osób działających w tym czasie w Rydze, ówczesne opisy miasta i opracowania historyczne, czasopisma, metryki uniwersyteckie, bibliografie.

Brak podstawowej literatury przedmiotu w języku polskim zmusił autora do opracowania stosunkowo obszernej części wstępnej, przedstawiającej sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną Rygi w omawianym okresie — scharakteryzowana została polityka Rosji wobec prowincji nadbałtyckich, pozycja ekonomiczna Rygi w ramach organizmu państwa rosyjskiego, przedstawiono krótki rys historyczny rozwoju miasta oraz stosunki społeczne i ustrojowe w nim panujące. Część me-